

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

wel een innerlijke en onderlinge theoretische samenhang bezit) en bespreekt haar stelling dat er zich onherroepelijk, in iedere behandeling van ernstig, herhaald trauma, een fase voor zal doen van een zich repeterende sfeer van lege doodsheid rond een drukkende, dwingende stilte. Hoe valt dat te begrijpen en hoe kan de therapeut hierin blijven «werken»? Dat zijn de twee vragen die ze probeert te beantwoorden en ze illustreert dit met een gedetailleerd en ontroerend verslag van enkele zittingen, waarin het hanteren van de tegenoverdracht centraal staat. Alleen al voor Grünbaums bijdrage is de bundel het aanschaffen waard, in ieder geval voor psychotherapeuten die werken met kinderen en jeugdigen in de publieke sector.

De andere hoofdstukken gaan over het gebruik van spel en speelsheid in groeps-therapieën, over de destructieve krachten van spel onder de titel *The power of hate in therapy*, met vignettes van therapie met volwassenen en over het gebruik van «archaisch spel» (beweging en geluid) in de behandeling van autistische kinderen. De bijdrage van Jacob Siegel, *The return of the absent father*, begint met een aardig motto: «If you want to hear music on a CD player, you have to press the Power button first, and then the Play button. If you press Play without pressing Power first, you will get nothing. There is no play without power first!»

Dezelfde speelsheid rond de woorden «spel», «macht» en «kracht» — power-play en play-power — is te vinden in een bijdrage van Gerhard Wilke. Hij behandelt het gebruik van psychoanalytische inzichten bij conflicten op de werkvloer en geeft adviezen hoe we als beroepsgroep «speels» kunnen blijven in het machtspeel dat gespeeld wordt in de gezondheidszorgsector. Met deze laatste bijdrage blijft de EFPP trouw aan haar doelstelling een federatie te zijn die het psychoanalytische gedachtegoed wil bevorderen «in the public sector».

Wat wil de patiënt en wat vertelt hij hierover?

Bespreking van

Christine A.S. Hill (2010). *What do patients want? Psychoanalytic perspectives from the couch*. Londen: Karnac. ISBN 978 1 85575 719 6, 198 pp., £ 20,99

GUY VERBRUGGEN

What do patients want? gaat over effecten van psychoanalytische behandeling, bekeken vanuit de patiënt en vertrekkend van ongeveer deze duidelijke stelling (en aanklacht) die ik las in een recent artikel van Gomperts (2010) over effectmeting: «Nauwkeurig rekenen is uiteraard van groot belang, maar zorgvuldig luisteren is dat eveneens. Verhalen laten zich niet uitrekenen, maar moeten nauwgezet beluisterd worden om de cijfers te begrijpen. Hiervoor is de combinatie van nieuwsgierige afstandelijkheid en empathische betrokkenheid vereist die de psychotherapeut (psychoanalyticus) zich als professionele houding eigen maakt, maar die sommige wetenschappers en vele zorgmanagers en beleidsmakers helaas ontberen. Hun beoordelingen en beslissingen zijn dan ook dikwijls minder gefundeerd dan de vaak tot twee getallen achter de komma uitgerekende cijfers suggereren» (p. 392).

In haar uitgebreide inleiding (41 pagina's) gaat de Australische psychoanalytica Christine Hill in op hoe en waarom ze patiënten over hun analyse liet vertellen. Dit is een kwalitatieve studie, die vertrekt vanuit respectvolle en gevoelsmatige interviews. Deze studie is een antidotum tegen het adagium «The analytic practitioner knows best when it comes to treatment», dat sommige patiënten nog steeds aanhangen. Hill gaat in haar studie van de patiënten en hun verhalen uit van een aantal begrippen (gedefinieerd volgens Laplanche & Pontalis), zoals «over-

dracht, ‹tegenoverdracht, ‹interpretatie› en ‹neutraliteit›. Zij gaat er ook van uit dat pas in de loop van het analytische proces de ware redenen die de patiënt tot behandeling brengen duidelijk worden.

Achttien analysanten werden geïnterviewd rond hun analyse, korte of langere tijd na het afronden ervan. Enkele interessante bevindingen uit de interviews wil ik hier aanstippen.

Kandidaten kijken meestal goed rond voor ze een analyticus kiezen, maar de beschikbaarheid van een bepaalde analyticus en de indrukken uit een eerste verkenningsronde zijn vaak beslissend bij de keuze. Het belang van een goede fit tussen patiënt en analyticus wordt in de praktijk vaak veronachtzaamd, terwijl dit punt moeilijk overschat kan worden. Ik vermeld in dit verband ook de opmerking van Akhtar (1995, p. 1075): ‹The analyst should be unobtrusively curious about the analysand's choice of analyst.›

Uit de interviews wordt duidelijk dat psychoanalyse in Australië kennelijk weinig bekend is: vele analysanten weten bij de start niet goed waarover het gaat, of welke investering er, financieel en emotioneel, zal worden gevraagd. Heel wat analysanten drukken hun frustratie uit over de geringe voorbereiding, het zich bij het begin van hun analyse in iets onbekends geworpen voelen.

We krijgen in dit boek veel voorbeelden van het belang van de menselijke kwaliteiten van de analyticus en hoe deze kwaliteiten door patiënten worden ‹ontdekt› via de interpretaties van de analyticus. Men wil een emotioneel aanwezige therapeut, die een reflectieve ruimte biedt en een werkreëlatie aanmoedigt, met vrije discussie als een mogelijkheid tot verandering. De auteur heeft veel oog voor de uniciteit van elke analytische relatie en schuwt dan ook veralgemenende gedachten over analytisch succes, beëindigen en doorgaan.

De rode draad in deze achttien verhalen is het belang van de persoonlijke kenmerken en menselijke kwaliteiten van net deze analy-

ticus. Het belang van de ‹echte› persoon achter hun therapeut — zo noemen de patiënten het — is veel groter dan dat van zijn theoretische kennis of interpretatiekunde. Hill ziet successen wanneer een patiënt zich partner voelt in plaats van slachtoffer. Een paradox die tot nadenken stemt: als enkel de analyticus weet wat de patiënt zou moeten denken en doen, hoe kan de patiënt dan aan het einde van zijn analyse zijn eigen geest gevormd of verrijkt hebben?

Dit boek vertrekt duidelijk vanuit de patiënt: zijn denken en doen, zijn ervaringen en verhalen. De analysanten zelf worden ruimschoots aan het woord gelaten, de verbatim excerpten geven het boek levendigheid en directheid. Deze studie is geen succesverhaal, het gaat vaak over de emotioneel afwezige of de niet genoeg aanwezige analyticus. Tien patiënten spreken zeer positief over hun analyse, acht hebben heel wat bedenkingen, sommigen voelden zich een ‹patient-victim› en klagen de patriarchale en hulpeloosheid inducerende houding van hun therapeut aan.

De literatuurlijst is uitvoerig en actueel. Hill lijkt mij een goede observator met veel levenservaring en menselijke kwaliteiten. Voor haar analytische carrière was zij onderwijzeres op afgelegen Maori-scholen in Nieuw-Zeeland, ongetwijfeld een verrijkende en diep menselijke ervaring. Eenieder die bezig is met evaluatie van psychoanalyse zou dit boekje moeten lezen. De openheid en directheid ervan zijn prijzenswaardig. We zien er onszelf aan het werk, maar nu eens bekeken vanuit het standpunt van de patiënt.

Literatuur

- AKHTAR, S. (1995). A third individuation: immigration, identity and the psychoanalytic process. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 43, 1051-1084.
- GOMPERS, W. (2010). Cijfers en verhalen — Over langdurige psychoanalytische behandeling en effectmeting. *Tijdschrift voor Psychotherapie*, 36, 378-393.